

KADIN KOOPERATİFLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

HAZIRLAYANLAR

GÜLCAN ŞİMŞEK ÇAVUŞ-ABDULLAH ÇAVUŞ

KADIN KOOPERATİFLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

Araştırma: Gülcan Şimşek ÇAVUŞ-Abdullah ÇAVUŞ

Kooperatif; insan ihtiyaçlarını karşılıklı yardımlaşma yoluyla giderilmesini sağlamak ve ortakların çıkarlarını korumak amacıyla oluşturulan ekonomik kuruluştur. Kooperatifler insanların ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle ve en az maliyetle karşılamak amacıyla kurulan tüzel kişilerdir.

Kooperatifçilik, ortak bir amaca ulaşmak için ekonomik ve sosyal imkânların yardımlaşma, dayanışma ve kefalet suretiyle bir araya getirilmesinden oluşan bir ortaklık türüdür.

Dayanışma ve topluma hizmet etme anlayışının etrafında teşekkül eden kooperatifler, bireylerin ve toplumun ekonomik, sosyal ve demokratik gelişimi açısından önemli bir fonksiyon icra ederler.

I-KOOPERATİF TANIMI

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda Kooperatif; **“Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını, işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar”** olarak tanımlanmıştır.

Kooperatifçilik geniş anlamda ekonomik işbirliği şekli olup, ortak amaçlara ulaşmak isteyen kişiler tarafından oluşturulan bir örgütlenme modelidir.

Bu çerçevede kooperatifler; mal ve hizmetlerin üretiminde ve sunumunda, ortaklarının pazarlık gücünü artırmada, tasarrufların ekonomiye kazandırılmasında, sermaye birikimini sürekli kılarak ekonomik büyümeye

katkıda bulunmada, rekabeti korumada ve piyasaların yapısını ve işlemlerini düzenlemede önemli görevleri yerine getiren kuruluşlar olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca demokratik bir yapılanma olan kooperatifler, müşterek ekonomik ihtiyaçların işbirliği yolu ile karşılanması amacını taşıyan sosyal kuruluşlar olarak bütün dünya genelinde kabul görmektedir.

Kooperatifler, gelir elde etme, beceri geliştirme, sosyalleşme sağlama gibi ekonomik ve sosyal ihtiyaçların karşılanması hususunda önemli role sahiptirler.

Kooperatifler; ihtiyaç duydukları her yerde kurulabilmeleri avantajına sahip olmaları nedeniyle yoksulluğun azaltılmasında etkin bir araçlardır. Ayrıca birçoğu, sosyal ve ekonomik destek sistemlerine, eğitim, sağlık, sigorta, kredi ve diğer gerekli hizmetlere erişim sağlamada önemli katkılarda bulunmaktadır.

Kooperatifler; bireylerin, özellikle yoksul insanların, tek başlarına elde etmeleri zor olan ürünler ve hizmetler için katma değer yaratırlar. Bu durum, ortaklara ait kaynakların birlikte verimli şekilde kullanılmasıyla mümkün olmaktadır.

II-DÜNYADA BAŞARILI KOOPERATİF UYGULAMALARI

Kooperatifler tüm ülkelerde mevcuttur ve Dünya genelinde 1 milyardan fazla insana hizmet ettikleri tahmin edilmektedir. Birçok farklı biçimde ve tüm sektörlerde faaliyet göstermektedirler.

Kooperatifler ayrıca küresel ekonomik fabrikada önemli bir dişlidir. Ticaret hacimleri, gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin gayrisafi yurtiçi milli hasıla rakamlarının % 3-10'u oluşturmaktadır. Dünyanın en büyük 300 kooperatifine ait bilgilerin derlenmesiyle oluşturulan ICA Kürsel-300 projesine göre 2008 yılında kooperatiflerin toplam ciroları 1,6 trilyon Dolar'a ulaşmaktadır. Sadece bu 300

kooperatifin ciro toplamı, dünyanın 9. büyük ekonomisinin gayrisafi yurtiçi milli hasıla rakamıyla başa baştır.(www.ticaret.gov.tr)

Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA), Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası kuruluşların yaptıkları araştırmalar neticesinde en çok kooperatif örgütü ile öne çıkan ilk beş ülkenin ABD, Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya olduğu görülmüştür. (Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifçilik Uygulamaları/Ticaret Bakanlığı Yayını)

Buradan da görülebileceği üzere, kooperatifçilik sistemi sanılanın aksine ileri Batı ekonomileri içerisinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu bilgiler kooperatiflerin; en iyi uygulama örneklerinin aslında gelişmiş pazar ekonomileri içerisinde olduğunu göstermektedir.

Birleşmiş Milletler'in tahminine göre dünya genelinde yaklaşık 800.000 kooperatif faaliyet göstermekte ve bir milyardan fazla kişi bu kooperatiflere ortaktır. (Gelişmiş Ülkelerde Kooperatifçilik Uygulamaları/Ticaret Bakanlığı Yayını)

İstihdam açısından ise kooperatiflerin dünya çapında 100 milyondan fazla kişiye iş imkânı sağladığı tahmin edilmektedir.

Avrupa Birliği içerisinde ise yaklaşık 165 milyonu aşkın kooperatif ortağı ile 250.000 kooperatif bulunmakta ve bu kooperatifler aracılığıyla 5,4 milyon kişiye iş imkânı sağlanmaktadır.

Kooperatifler ,Almanya 'daki en çok üyeye sahip ekonomi kuruluşları ve Alman manevi kültürel mirasının bir parçası sayılıyorlar. Kooperatifçilik hareketinin kurucusu sayılan Friedrich Wilhelm Raiffeisen, şundan emindi: "Tek kişinin yalnız başına başaramadığını çok kişi birlikte başarır".

Günümüzde Almanya'da 20 milyonu aşkın üyeye sahip 7500 kooperatif kuruluşu var.

Kanada'da her üç kişiden biri bir kooperatife üye.

Fransa'da kooperatifler 700.000 kişilik istihdam sağlıyorlar.

Japonya'da çiftçilerin yüzde 91'i kooperatiflerde örgütlü.

Kuveyt'teki perakende ticaretin yüzde 80'i tüketim kooperatiflerinden oluşuyor.

Bolivya'da ulusal birikimlerin dörtte biri kooperatifler tarafından yönetiliyor. Kooperatifler; geleneksel olarak tarım alanında (alış ve satış), toptan ve perakende ticaret alanında, konut yapım, su, elektrik ve sağlık sektörlerinde, bankacılık ve sigortacılık alanlarında yer almaktadırlar.

Ancak, bilgi ve iletişim teknolojisi gibi sektörlerde, bakım hizmeti, el sanatları, turizm ve kültürel alanda da giderek artan biçimde yeni kooperatif kuruluşları gerçekleştirilmektedir.

III-TÜRKİYE'DE KADIN KOOPERATİFLERİ

Hem dünyada hem de Türkiye'de kooperatiflerin kadının güçlenmesini ilerletmek açısından taşıdıkları potansiyele yönelik son yıllarda artan bir ilgi söz konusudur. Kooperatifler, kadınların kamusal yaşama katılımları, temel gelir ve örgütlülüğe erişimleri, ihtiyaçlarına yönelik eğitim, danışmanlık, savunuculuk gibi çeşitli faaliyetleri ortaklık içinde sağladıkları yapılar olarak, kadının güçlenmesi açısından elverişli bir model olarak değerlendirilmektedir.

Buna mukabil, kooperatifçilik hareketi içerisinde kadınların ve kadın kooperatiflerinin desteklenmesine yönelik politika çerçeveleri geliştirilmekte, destek hizmetleri sağlanmakta, araştırma, eğitim, iletişim ağı ve platformlar yolu

ile kooperatiflerde kadınların güçlenmesine ve kadınlara ait kooperatiflerin dayanıklılık ve sürdürülebilirliklerinin artırılmasına çalışılmaktadır. (Türkiye’de Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlenmesi/STGM Yayını)

Ekonomik güçlenmenin en önemli koşulu olan işgücü katılımında kadınların karşılaştığı engeller ve ekonomik güç paylaşımında yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar yoksullaşmakta ve özellikle kadın başlı ailelerde kadınların yükleri daha da ağırlaşmakta olduğundan, kadın yoksulluğunun önlenmesi için dünyada ve ülkemizde örnekleri olan kredi uygulamalarının yaygınlaştırılması ve kadın girişimcilerin ihtiyaç duydukları eğitim, danışma, rehberlik, fon-finansman sağlama konularını içeren çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. (Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri/Ticaret Bakanlığı Yayını)

Bu anlamda Kadın kooperatifçiliği hareketi ülkemizde 2000’li yılların başında; kadın işgücünün ekonomiye kazandırılması, kadınların sosyal ve kültürel faaliyetlerinin geliştirilmesi, korunması, desteklenmesi, sağlıklı ve gelişmiş çevrede yaşamalarının sağlanması amacıyla kadın girişimcileri talepleri doğrultusunda tabandan gelen bir hareketle kurulmaya başlanılmıştır.

Türkiye’de son yıllarda kadınların da birleşerek, kooperatifleşmeye yöneldiği, kadın kooperatiflerine yönelik ilginin ve düzenlemelerin arttığı görülmektedir.

Bu durum kadınları sosyal ve ekonomik olarak güçlendirmektedir.

Kadınlar, kadın kooperatiflerde çalışarak, kendi paralarını kazanarak, beceriler edinerek, evlerinin dışına çıkarak, sosyalleşerek, ağ oluşturarak özerklik kazanırlar.

Kadın kooperatifine katılarak anne veya eş kimliklerinin dışında, gelir getiren ve iş sahibi olarak ekonomik bağımsızlıklarını elde edip toplumun bir parçası olmaya başlamaktadırlar.

Kadın kooperatifi kadınların kurup işlettiği bir kooperatif türü olarak tanımlanır; ancak yasal statü ve yükümlülükler bakımından diğer kooperatiflerden farklı değildir. Tıpkı diğer kooperatif türleri gibi 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na tabidir.

Yapılan çalışmalar kadın kooperatiflerinin kadınların gelirlerini, becerilerini ve özerkliklerini artırdığının ayrıca kadınların ve toplumların yaşamlarında sürdürülebilir ve olumlu etkiler yarattığının altını çizmektedir

Kadınlar kooperatiflerde çalışarak gelir elde etmekte aynı zamanda yeni beceriler edinerek, sosyalleşerek ve örgütlenerek farklı deneyimler kazanabilmektedir.

Ayrıca kadınlar, kadın kooperatifleri sayesinde anne ve eş kimliklerinin dışında gelir getiren, iş sahibi olan, kendi parasını kazanan birey kimliği kazanarak yaşamına devam etmektedir.

Bu durumun kadınlardaki özsaygı, özgüven gibi duyguları artırmasının yanı sıra, kadın kooperatifleri kadınlar arasındaki dayanışma, yardımlaşma, iş birliği ve ortaklık kültürünün gelişimine de katkı sağlamaktadır.

IV-KADIN KOOPERATİFLERİNİN SORUNLARI

Kadın Kooperatiflerinin birçok sorunu bulunmaktadır. Bunların başında ise sermaye ve finansman yersizliğinden kaynaklı **TİCARİ SÜRÜDÜRLEBİLİRLİK SORUNU** gelmektedir.

Kadın Kooperatiflerinin diğer sorunlarını ise aşağıdaki gibi derlemiş bulunmaktadır.

1- Ticari Sürdürülebilirlik Sorunu

2- 1163 sayılı Kanununun 93/5.maddesindeki muafiyet hükmüne rağmen Ticaret Sicil Müdürlüklerince Kuruluş ve Genel Kurul Harcı Alınıyor olması

- 3- Mevzuattan Kaynaklı Sorunlar
- 4- Üst Örgütlenme Sorunu ve kooperatifler arası işbirliğinin ve veri/tecrübe aktarımının sağlanamaması sorunu
- 5- Pazarlara Ulaşım Sorunu
- 6- Depolama Sorunu
- 7- Makine ve Ekipman Eksiklikleri
- 8- Vegilendirme Sorunları
- 9- Finansman Temin Sorunu
- 10- Sermaye Yetersizliği
- 11- Kamusal Destek Yetersizliği
- 12- Hibe Projeleri Üretim Sorunu
- 13- Eğitim ve Araştırma Sorunu
- 14- Örgütlenme sorunu
- 15- Dijitalleşme ve Web Sitesi Sorunu
- 16- Fuar Destekleri Sorunu
- 17- Ortakların kooperatif faaliyetlerine olan ilgisizliği ve ekonomik olayları algılama sorunu,
- 18- Kooperatif yöneticilerinin işletme yönetimi konusunda bilgi ve deneyim eksikliği, profesyonel yönetici istihdam edilememesi sorunu
- 19- Bazı kooperatif türlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeni ile ortaya çıkan güven ve imaj sorunu,
- 20- Toplumda kooperatifçilik kültürü ve bilincinin yeterince yerleşmemiş olması; ekonomik işbirliğinin sağladığı katkı ve faydaların tam olarak idrak edilememesi,

V- SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK ÖNERİLERİMİZ

1-Kadın Kooperatifleri Üst Birlikleri arasında iletişimi sağlayacak bir mekanizma kurulması. WhatsApp grubu veya meil grubu gibi.

2- Bakanlığımız önderliğinde Kadın Kooperatifleri Merkez Birliğinin Kuruluş çalışmalarına başlanması

3-Pazara Erişimin Kolaylaştırılması İçin KOOPERATİF VE ÜRETİCİ PAZARLARI kurulmalı. Bunun için yerler yönetimlerin insiyatif alması sağlanmalıdır.

4-Sanal Pazaryerleri Oluşturulmalıdır. Anadolu Ahileri Kadın Kooperatifleri Birliğince www.kooperatifpazari.com ismiyle sanal pazaryeri oluşturulmuştur.

5-Ticari sürdürülebilirlik için üretici kooperatiflerin ürünlerinin E TİCARET SİTELERİNDE üyelik yoluyla satılması ile ilgili kolaylıklar getirilmeli ve ücret indirimleri sağlanmalıdır.

6- Tarım Kredi Kooperatifleri Marketlerinde üretim konusunda hijyen dahil yasal tüm sertifikalara sahip olan kooperatiflerin ürünlerine pazarlama imkanı verilmesi sağlanmalı

7-Kamu Kurumlarının mal ve hizmet alımlarında kooperatiflere öncelik verilmesine yönelik düzenlemeler yapılmalı

8-Ülkemizde 3 harfli mağazalar diye bilinen BİM, A 101,ŞOK marketlerde de hijyen başta olmak üzere üretim konularında istenilen sertifikalara sahip kooperatiflerin ürünlerini satabilmesi yönünde girişimlerde bulunulması

9-Kooperatiflerin web sitesi kurmaları zorunlu hale getirilmelidir. Bu kapsamda web sitesi maliyetlerini indirilecek tedbirler alınmalıdır.

10-Kooperatiflerin İnstagram, Twitter (X) ve Facebook hesapları açmaları zorunlu olmalıdır.

11-Kadın Kooperatifleri Yönetici ve Üyeleri aşağıdaki konularda eğitimden geçirilmelidir.

- Girişimcilik
- Pazarlama
- Kurumsal Yönetim
- E-Ticaret
- İnsan Kaynakları Yönetimi
- Dijitalleşme
- Sosyal Medya Yönetimi
- Kooperatif Yöneticilerinin Sorumlulukları

12- Kadın Kooperatiflerine HİBE PROJESİ yazma eğitimlerinin verilmesi

13-Kooperatiflere yurt içi ve yurt dışı fuarlara katılım için destekler verilmesi

14-Halen kişi başı 100 TL olarak uygulanmakta olan kooperatif kuruluş sermayelerinin artırılması

15-Kurumlar Vergisinden Muafiyet Şartlarının kadın Kooperatifleri açısından esnetilmesi

16-Kadın Kooperatiflerinin Ürünlerinin daha düşük oranda KDV ye tabi tutulması

17-Tüm kadın Kooperatiflerinin Kurum ve Kuruluşların teşvik ve desteklerinden yeterince haberdar olmasını temin için kooperatif ağı oluşturulması

18-Kargo firmalarının Kadın Kooperatifleri ürünleri için indirim vermesi sağlanmalı

19-Kooperatiflerin kendi aralarında Haksız rekabetin önlenmesi amacı ile yasal düzenleme yapılması

20- Marka yönetimi ve teknik sorunlar için uzman desteđi ayarlanmalı